

кожного разу не повторює щось старе, але показує дещо несподівано нове. Розвиток релігійних інституцій полягає не лише в інституційному оформленні та розростанні, а й в здатності їх проходити крізь час криз і випробувань не лише на фізичному, а й в ідейному плані, знаходячи рішення, які не лише відповідають духові часу і моменту, а й рамкам релігійної традиції та можливостям її модернізації. Релігійні традиції мають простір не лише для догм, а й для інтелектуально-духовного пошуку, наявність якого свідчить про силу і здоров'я релігійної течії чи деномінації. У випадку українського баптизму це також свідчить про те, що певні його частини нарешті відійшли від свого посттоталітарного минулого і намагаються знайти своє місце у майбутньому.

4.3 Михайло Михайлович МОКІЄНКО. ЕМІГРАЦІЙНІ НАСТРОЇ В СЕРЕДОВИЩІ ВІТЧИЗНЯНИХ П'ЯТИДЕСЯТНИКІВ: ІСТОРИКО-ТЕОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

У статті аналізуються теологічні та історичні передумови емігрантських настроїв в середовищі українських п'ятидесятників. Доведено, що євангельський наратив впливає на сприйняття християнами віри євангельської власного життя як «тимчасової земної мандрівки», обумовивши, вкупі з несприятливими умовами для сповідання власних релігійних поглядів в радянську епоху, бажання емігрувати в будь-яку неосоціалістичну країну. В умовах духовної свободи, в середовищі п'ятидесятників спостерігається перехід від космополітичних до патріотичних поглядів, однак він суттєво не впливає на інтенсивність еміграції через соціально-економічні фактори. Українські емігранти-п'ятидесятники за кордоном витворили власні громади та парацерковні структури й, перебуваючи у пошуку власної ідентичності, продовжують усіляко підтримувати одновірців на Батьківщині.

Ключові слова: п'ятидесятники, еміграція, християни віри євангельської, громада.

Mykhailo Mykhailovych MOKIYENKO. EMIGRANT FEELINGS AMONG DOMESTIC PENTECOSTALS: HISTORICAL-THEOLOGICAL PRECONDITIONS

The article analyzes the theological and historical preconditions of emigrant feelings among the Ukrainian Pentecostal believers. It is proved that the gospel narrative influences the way Christians of evangelical faith see their own life - as a "temporary earthly journey", determining, along with the unfavorable conditions for the confession of their own religious views in the Soviet era, the desire to emigrate to any non-socialist country.

Under conditions of spiritual freedom, a transition from cosmopolitan to patriotic views is observed among Pentecostal people, but it does not significantly affect the intensity of emigration due to socio-economic factors. Ukrainian immigrants-Pentecostals abroad have created their own communities and para-church structures and, while in search of their own identity, in every way the continue to support their fellow-believers in the Motherland.

Key words: *Pentecostals, emigration, Christians of the Evangelical faith, community*

Актуальність теми дослідження. Еміграція та рееміграція звичне для вітчизняних п'ятидесятників явище. В Україні рух хрещених Святим Духом було засновано на початку 20-х років ХХ ст. реемігрантами із США П. Ільчуком та І. Воронасвим. В умовах радянських переслідувань, при неможливості мати власне легальне релігійне об'єднання, в середовищі п'ятидесятників потужно зростають емігрантські настрої. В добу радянської перебудови починається масовий виїзд віруючих за кордон, що триває й в умовах незалежності України, а особливо посилюється після початку війни на Сході навесні 2014 року. На сьогодні вітчизняне п'ятидесятницьке представництво за кордоном (особливо в США) є найчисельнішим із протестантського анклаву.

Дослідженість проблеми. Попри масштабність, п'ятидесятницька еміграція не стала **об'єктом прискіпливої уваги** науковців. Окрім дослідника релігійного дисидентства в Україні післявоєнної доби О. Бажана³²⁵, ця проблема ніким суттєво не порушувалася. Деякі рефлексії можна знайти ще в дисертації Т. Грушової³²⁶. Окремі дані надає в своєму нарисі п'ятидесятницької історії конфесійний історик В. Франчук³²⁷. При цьому, теологічні засади еміграційних процесів в п'ятидесятницькому середовищі досі не актуалізовані, так само очікує на свого дослідника фактологічний матеріал цієї безсумнівно важливої теми. Звідси **мета даної статті** полягає у встановленні вихідних богословських позицій емігрантських настроїв християн євангельської віри (ХВЄ), а також окресленні історичних етапів виїзду віруючих закордон та їх духовної долі в нових умовах.

Як справедливо відзначає вітчизняний дослідник протестантизму П. Яроцький: «Перевага Святого Письма над теологією, християнської етики – над філософськими й соціальними вченнями традиційно притаманна багатьом пізньопротестантським, зокрема євангельським, течіям»³²⁸. Біблійні приписи відіграють директивну роль в житті п'ятидесятника. Якщо в Писанні немає прямого тексту стосовно тієї чи іншої ситуації, окремі віруючі можуть шукати пророцтво слова у людини наділеної дарами, хоча це трапляється рідше (В цьому контексті особливе місце належить Божим вибранцям – «сосудам», які виголошують Божу волю). Зазвичай, коли п'ятидесятники говорять про еміграцію, то вони при цьому цитуються два тексти Священного Писання. Мова йде перш за все про новозавітні Дії апостолів (17:26–27): «І весь людський рід Він з одного створив, щоб замешкати всю поверхню землі, і призначив окреслені доби й границі замешкання їх, щоб Бога шукали вони, чи Його не відчують і не знайдуть, хоч Він недалеко від кожного з нас». Цей текст тлумачиться християнами віри євангельської у сенсі Божого скерування меж заселення

³²⁵ Див.: Бажан О.Г. Опозиційний рух в Україні (др.пол. 50-х -80-ті рр. ХХ ст.). Дис...канд. іст. наук. – К., 1996. – 273 с.

³²⁶ Грушова Т.В. Радянська держава та секта п'ятидесятників в Україні (початок 1920-х – 1991 рр.): Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. – Запоріжжя, 2000. – 260 с.

³²⁷ Франчук В. Просила Россия дождя у Господа: в 3-х т. – К.: Світанкова зоря, 2002. – Т.ІІІ. – 1005 с.

³²⁸ Яроцький П. Релігійний фактор у сучасній Україні // Людина і світ. – 2004. – №3. – С. 6.

людьми, які в свою чергу, де б вони не жили, мусять «шукати Бога». Процес пошуку Бога вважається важливішим від місця дислокації-проживання самого віруючого. До цього можуть додавати фрагмент бесіди Христа із самарянкою з Євангелія від Івана (4:21–24), на підставі якого зазначається, що «стан Божих поклонників важливіший за локацію поклоніння». На думку деяких п'ятидесятників, еміграція може стати додатковою можливістю та поштовхом для благовістя. Відповідно при цьому наводиться текст з Дій апостолів про гнаних жителів Єрусалиму: «Ходили тоді розпорошенці, та Боже Слово благовістили» (8:4). До цього додаються старозавітні історії Авраама, Йосипа, Даниїла, які, будучи емігрантами й відірваними від своєї землі, змогли виконати Божу місію. Навіть новонародженому Христу довелося бути біженцем в Єгипет.

Крім цього, п'ятидесятники вважають, що в біблійному сенсі всі християни є емігрантами, бо живуть на чужій землі й очікують іншого буття (1Пет. 2:11). Багато років популярним серед віруючих є пісня «Там небо, где Христос со мной», яка часто виконується на зібраннях. У цій пісні є наступні слова: «Неважно, где теперь живу: /На высите, низу во рву, /В стране родной, в стране чужой – /Там небо, где Христос со мной»³²⁹.

Євангельські віруючі вважають, що міграція – це складне явище, в якому переплітаються Божа Воля та людські бажання. При цьому є події, які Бог хоче відтворити, а є й такі, які Ним навіть допущені. Наприклад, міграція Єлимелеха з книги Рут або полон юдеїв у Вавилоні у VI ст. до н.е. інтерпретуються як допуск Бога через голод та непослух євреїв. Однак Бог навіть у такій ситуації скеровує хід історії на користь Царства Божого.

Подібним чином в п'ятидесятницьких нарративах наводиться історія патріарха Авраама, який постає «як мігрант по Волі Божій». Водночас племінник Авраама Лот, який залишає Ур Халдейський, невдовзі мігрує в Содом не відповідно до Божого керівництва, а через «пожадливість очей». То ж, як наслідок, Лот втрачає майно, рідних та добре ім'я³³⁰.

Так біблійний нарратив проектує бачення емігрантських процесів в очах вітчизняних п'ятидесятників. Гострі есхатологічні очікування були притаманні для п'ятидесятництва в цілому, були і для хрещених Святим Духом в СРСР. Вони посилювалися із-за несприятливих умов існування віруючих. Християнин мислився як подорожуючий на землі, єдина батьківщина якого – це небесне Боже Царство. Космополітичні акценти у світогляді переважали над патріотичними. Соціальна позиція віруючих в радянську добу була скоріше індиферентною й фокусувалася на питанні: «Навіщо інвестуватися в світ, який скоро зникне?».

Перші прояви емігрантських настроїв в середовищі вітчизняних п'ятидесятників з'являються після відмови радянських органів зареєструвати окремих від євангельських християн-баптистів союз в післявоєнний час. Церкви християн віри євангельської (ХВЕ) та християн євангельської віри (ХЄВ) могли легально існувати в рамках Всесоюдної Ради євангельських християн-баптистів (ВРЄХБ) відмовившись від особливостей власного віровчення й згодившись на уніфікацію власного віровчення та практики в напрямку баптистської. Боротьба за

³²⁹ Песнь Возрождения 2800. — СПб.: Библия для всех, 2009. — С. 473.

³³⁰ Церковь и эмиграция // Славянский библейский комментарий. Под ред. С. Санникова. – К.: Книгоноша, 2016. – С. 329–330.

власне організаційне об'єднання церков завершилася для її очільників тюремними ув'язненнями. У 60-ті рр. м.ст. чимало віруючих не бачили можливості задоволення своїх релігійних потреб в СРСР, а тому стали шукати канали виїзду з «імперії зла». Прагнення без перешкод сповідувати власні переконання, здійснювати обрядовість, вільно проповідувати Боже Слово стали головними передумовами розширення емігрантських настроїв в середовищі п'ятидесятників. Дослідник релігійного дисидентства того часу О. Бажан вважає, що саме постійні переслідування й утиски з боку владних структур сприяли збільшенню кількості віруючих, які хотіли залишити СРСР³³¹. Наміри п'ятидесятників зміцнювала підтримка закордонних релігійних організацій, що стимулювало еміграційні настрої. Частина вірних розглядала власну позицію як опір радянській атеїстичній державі прагнучі підірвати удаваний статус «країни, де так вільно дихає людина».

У 70-ті рр. м. ст., в умовах прийняття постанови про права людини Заключного акту Народи у справах безпеки й співпраці в Європі у Гельсінкі 1975 р. й пожвавлення діяльності вітчизняного правозахисного руху, п'ятидесятники стали активніше відстоювати власне право на еміграцію. Вони надсилають численні листи до міжнародних політичних установ й громадських організацій з проханням допомогти емігрувати з Радянського Союзу. За підрахунками міжнародних організацій, на лютий 1977 р. близько однієї тисячі п'ятидесятників виявили бажання «емігрувати у будь-яку несоціалістичну країну». До кінця 70-х рр. м.ст. рух за еміграцію набрав величезного розмаху: кількість бажаючих емігрувати зростає до 30 тис. віруючих³³².

Радянськими керівними органами була здійснена спроба припинити поширення емігрантських настроїв й завадити організаційному оформленню руху шляхом індивідуальної роботи з віруючими п'ятидесятницької конфесії та створенням громадського осуду цього процесу. Проводилася профілактична робота з пресвітерами п'ятидесятницьких громад, з'ясовувалися особливості їх поглядів на еміграцію³³³. По офіційній лінії ВРЄХБ почалася «просвітницька робота» з п'ятидесятниками, які бажанням до виїзду «нанесли шкоду честі країні Рад». З кафедр окремих зареєстрованих громад лунали осудливі проповіді про «зрадників Батьківщини» (Цікаво, що чимало керівників помісних громад, які виголошували подібні проповіді, пізніше стали одними з найперших, хто емігрував). Найбільш рішучі активісти емігрантського руху зазнали репресій. Так, великого розголосу набула справа І. Шабури, незареєстрованого п'ятидесятника з Дніпропетровської області, який з 1977-го р. намагався емігрувати та звинувачував радянську владу у невиконанні міжнародних угод стосовно прав людини. 17 червня 1981 р. його було засуджено до п'яти років позбавлення волі³³⁴.

Намагання емігрувати призвело до самоорганізації в лавах християн віри євангельської. Восени 1981 р. було проголошено створення Комітету

³³¹ Бажан О. Г. Вказ. праця. - С. 160.

³³² Там само. - С. 61.

³³³ Ось характерна назва справи: «Трансформація взглядов на эмиграцию из СССР пресвитера Федора Сагана в 60-70-е гг.» // Державний архів Дніпропетровської області. – Ф.Р. 6465. – Оп. 2. – Спр. 150. – Арк. 1–3.

³³⁴ Державний архів Дніпропетровської області. – Ф.Р. 6465. – Оп. 2. – Спр. 152. – Арк. 1.

представників п'ятидесятників, що домагалися виїзду з СРСР (комітет самоназвався «Право на еміграцію»). Цю подію можна вважати початком нового етапу поширення емігрантських настроїв, який тривав до 1987 року. Яскравим прикладом розширення прагнень стосовно надання права виїзду стала ситуація в Рівненській області. Тільки в 1986 р. тут майже одночасно було подано 209 заяв, в які було внесено 1150 осіб бажаючих емігрувати³³⁵.

В 70-ті – на початку 80-х рр. м.ст. еміграція стала можливою лише для декількох сімей п'ятидесятників. Початок масової еміграції припадає на 1987 рік. Саме в той час хрещені Святим Духом створили ініціативну групу «Християни за виїзд з СРСР». Десяти родинам виїзд було дозволено, на розгляді відділів віз та реєстрації у той час були заяви ще 215 родин³³⁶.

Релігійна лібералізація в СРСР, а згодом падіння «залізної завіси», відкрила шлях для еміграції віруючих переважно до США, менше - до ФРН, Канади, Ізраїлю та Австралії. До кінця 80-х рр. м.ст. хвиля емігрантів розширилася і масово продовжувала зростати до 1991 року. Виїзд п'ятидесятників відбувся з різних регіонів України. Лише з однієї громади ХВС у Запоріжжі за декілька років емігрувало 12 родин. Сотні християн німецького походження емігрували із незареєстрованих п'ятидесятницьких церков до ФРН, створивши там власний Союз християн віри євангельської начолі з Радою єпископів³³⁷.

Еміграція в цей період полегшувалася тим, що певний час бажаючим виїхати не обов'язково потрібно було мати родичів за кордоном (особливо це стосувалося США). Достатньо було лише засвідчити належність до релігійної громади та навести докази релігійних переслідувань в недавньому минулому. Подібна практика тривала декілька років, але згодом умови для виїзду ускладнилися.

Примітно, що зростання кількості емігрантів з п'ятидесятницького середовища збіглося з часом початку релігійної свободи та появи можливостей для активної євангелізаційної діяльності наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. м.ст. Цей факт призвів до зміни головного мотиву еміграції. На перше місце вийшов соціально-економічний фактор. Родини п'ятидесятників (дуже часто багатодітні), не маючи можливості матеріально забезпечити себе на Батьківщині, емігрували, сподіваючись на достаток життя за кордоном. Їх родичі потім долучалися до цього на підставі принципу «воз'єднання з родиною».

Своєрідна часова хвилеподібність еміграції в 90-ті рр. м.ст. пояснювалася необхідністю витримати певний термін для виклику своїх родичів із Батьківщини (зазвичай близько 2–3 років). Процедура оформлення документів в Україні тривала дещо менший термін. Однак між цими хвилями еміграція не припинялася, хоча тривала вже з меншою інтенсивністю.

Нова хвиля еміграції із Західної України характерна для 1994–1995 рр., а для Центру та Сходу країни припадає на 1995 р. Від попередньої її відрізняла менша тривалість, однак це не означало меншої кількості від'їжджаючих. Так, у Дніпропетровському обласному об'єднанні ХВС кількість емігрантів в 1995 р.

³³⁵ Грушова Т.В. Вказ. праця - С. 165.

³³⁶ Там само.

³³⁷ Тематическая программа Библейской школы по вероучению ОЦХВЕ. – Винница: Слово христианина, 2002. – С. 430.

зросла в чотири рази порівняно з попереднім роком³³⁸. Ці дані репрезентують ситуацію в інших обласних об'єднаннях ХВС в регіоні.

У другій половині 90-х рр. м.ст. значно ускладнюється процедура від'їзду. Менше віруючих, через неспроможність навести вагомі докази переслідувань в радянську епоху, отримують бажаний статус «біженця» (Отримання емігрантом такого статусу гарантувало кількарічну матеріальну підтримку емігранта в закордонні та його соціальний захист).

В 1998–2000 рр. знову активізується процес еміграції п'ятидесятників із України. Так, у вже згадуваному Дніпропетровському обласному об'єднанні ХВС з церков емігрувало, відповідно, в 1998 р. – 50 членів церкви, 1999 р. – 85, 2000 р. – 67³³⁹. Подібні тенденції спостерігаємо й в західноукраїнських об'єднаннях ХВС.

На початку 2000-х рр. намітився помітний спад еміграції віруючих, який пов'язаний за наступними чинниками:

1) Подіями 11 вересня 2001 р. в США, які значно ускладнили процедуру в'їзду до цієї країни.

2) Підвищенням рівня життя віруючих, особливо в Західних областях України.

3) Процесом рееміграції частини віруючих, які не змогли адаптуватися до нових умов за кордоном.

Масова еміграція суттєво не відображалася на кількісному складі п'ятидесятницьких громад в 90-ті рр. м.ст. через поповнення їх великою кількістю неофітів. Пізніше, на початку 2000-х рр., наслідки виїзду стають помітнішими у зв'язку з еміграцією віруючих з досвідом, значна частина з яких – пресвітерсько-проповідницькі кадри. Зміна керівництва через еміграцію відбулася не лише в громадах, а й на рівні обласних об'єднань і навіть в чільній ланці п'ятидесятницьких союзів (Так, після ротації керівництва в найбільшому п'ятидесятницькому об'єднанні Всеукраїнському Союзі ХВС в 1998 р., в США емігрувало колишнє деномінаційне Правління у повному складі). В окремих громадах помітно зменшилась кількість членів, чимало напрямків церковного служіння опинилися без очільників. Подекуди еміграція збентежила тих віруючих, які залишилися на Батьківщині, ослабила проповідь й місійну діяльність, порушила спадкоємність (наступність) служіння.

Незважаючи на те, що більшість п'ятидесятників вважають питання еміграції справою особистого вибору³⁴⁰, вже в 90-ті рр. м.ст. звучать заклики залишатися в Україні й використовувати ті духовні можливості, які прийшли з релігійною лібералізацією. Іноді звучали радикальні позиції на кшталт: «Бог дав свободу, а диявол еміграцію». У середовищі віруючих, які несхвально відносилися до еміграції популяризувалася пісня «Емігранти», де є наступні слова: «Емігранты, всходит алая заря, / Эмигранты может зря, конечно, зря. / Эмигранты, не бросайте свой народ, / Эмигранты, наш Господь скоро грядет!».

Водночас, майже відразу були помітні окремі позитиви еміграції

³³⁸ Протокол областной отчетной конференции 1995 г. церковей ХВЕ Днепропетровской области // Особистий архів автора. – С. 6.

³³⁹ Протоколы областной отчетной конференции 1998–2000-х гг. церковей ХВЕ Днепропетровской области // Особистий архів автора. – С. 8–9.

³⁴⁰ Шевчук О. Емігранти // Благовісник. – 2001. – №2. – С. 39.

п'ятидесятників. Мова перш за все йде про ротацію керівництва громад, обласних об'єднань та найвищого керівництва, яка обумовила здебільшого прихід нового служительського складу, що враховує сучасну динаміку життя, не є консервативним та заангажованим. На початку 2000-х рр. помітне посилення модернізаційних тенденцій в середовищі християн віри євангельської. Помісні церкви відкривають власний місійний потенціал, відбувається перехід від «церковної місії» до «місійної церкви». Також спостерігається зростання динаміки стосунків з культурним середовищем, змінюється структура управління громад, започатковуються соціально орієнтовані проекти. Чимало місіонерів, пасторів, а особливо будівельних та соціальних ініціатив громад матеріально підтримуються емігрантами, які значною мірою не розірвали стосунків з одновітряними й на різних рівнях їх підтримують.

Віддалення радянського минулого з його переслідуваннями віруючих й інтенсифікація суспільно-політичних процесів поступово змінили парадигму відносин п'ятидесятників з державою. Події Помаранчевої революції 2004 р. сприяли трансформації соціально-етичних доктрин в євангельському середовищі, переосмисленню євангелізаційно-місіонерських методів діяльності, пошуку нових ефективних засобів впливу на суспільство. Соціальна активність стала інтерпретуватися як «духовна праця», «здійснення особливої місії» задля духовного преображення оточуючих. У більшості випадків зазначені обставини множилися на національно свідому позицію очільників п'ятидесятництва. Світоглядний переворот, крім всього іншого, впливає на спад інтенсивності еміграції в період 2004–2006 років. Віруючі з ентузіазмом сприймають зміни у рідній країні й, попри наявність можливостей для від'їзду з України, не поспішають це робити. Однак швидке розчарування в реформах, а також економічна криза 2008 року вчергове сприяють новому ланцюгу поширення емігрантських настроїв в середовищі християн віри євангельської.

Така ж сама закономірність спостерігається й з Революцією Гідності 2014 року. Тепер віруючі – активні учасники подій на Майдані, капеланського служіння в Збройних Силах України, волонтерстві, що засвідчило подальшу трансформацію суспільних поглядів, відхід від космополітизму та сприйняття національно свідомої позиції із усіма наслідками цього. Водночас, розчарування в черговій спробі реформ поруч зі значним зростанням соціально-економічних проблем на тлі воєнних подій на Сході України, потужно впливає на новий виток еміграції серед п'ятидесятників в 2015–2017 роках, який за своїми масштабами може зрівнятися хібащо з інтенсивністю виїзду на початку 90-х рр. м.ст. Однак тепер рух християн віри євангельської втрачає здебільшого сім'ї молодого та середнього віку й пропорційно не поповнюється новонаверненими, що стає потужним викликом для церков, особливо в сільській місцевості та невеликих містечках. Точної статистики кількості вірян покищо немає, але мова йде про тисячі виїжджаючих, не рахуючи трудову еміграцію, яка також суттєво ослаблює потенціал п'ятидесятництва в Україні.

Опинившись в нових для себе умовах, українські іммігранти почали інтенсивний процес розбудови власних церковних спільнот. Мова перш за все йде про США і Канаду, значно менше – про країни Західної Європи. За рідким винятком, перше покоління іммігрантів не сприйняло американські

п'ятидесятницькі громади й сфокусувалося на формуванні власних помісних громад переважно за національною ознакою. Помісні громади в 90-ті рр. м. ст. виникали по регіональному принципу виїзду (це, зокрема, засвідчують народні назви українських громад у США. Наприкладаяяб «Сарненська церква», «Вінницька церква», «Донецька церква», тощо). Вони витворювалися з метою підтримання та розвитку духовності віруючих, але відразу ж кристалізувалося декілька проблем для них:

- Громади виникали й поповнювалися не за місійним принципом, а у зв'язку з від'їздом, що на тлі часткового сприйняття оточуючих реалій обумовило абсолютизацію минулого та визнання колишніх статусів (санів) керівників.
- Культурна та мовна відірваність від контексту обумовила створення своєрідного іммігрантського церковного гетто, наслідки якого відбиваються на долях молодшого покоління або тих, хто народився в імміграції.
- Часткове сприйняття оточуючих реалій - нова країна сприймається як засіб заробітку та комфортного життя, а не місіонерське поле.
- Наявність в керівництві громадами та союзами великої частки покоління радянської доби.

У зв'язку з особливістю напряму п'ятидесятницької еміграції в США – більша частина віруючих емігрувала на Західне узбережжя (штати Каліфорнія, Орігон та Вашингтон). Лише в м. Сакраменто, шт. Каліфорнія нараховують на 2016 р. 94 слов'янських п'ятидесятницьких громад, переважна більшість яких українського походження. Менше емігрантів на Східне узбережжя (штати Нью-Йорк, Нью-Джерсі та ін.) зумовило появу декількох осередків організаційного оформлення іммігрантських церков. Так, у травні 2000 р. виник Союз християн віри євангельської п'ятидесятників Америки (West) начолі з Адамом Бондаруком. На Сході. дякуючи зусиллям С. Радчука, В. Литовченка та інших.я. виникло Об'єднання ХВСП (EAST).

В Канаді також сформувалося декілька осередків п'ятидесятників–іммігрантів. Серед них: Західний слов'янський відділ Канади, Слов'янське об'єднання Канади «Живе слово» та ін.

В 2001–2002 рр. проходила робота зі створення Федеративного об'єднання ХВСП Америки³⁴¹. Однак ця структура проіснувала не довго із-за різного бачення подальшого розвитку її громад. Частина громад у 2008 р. створила «Слов'янський відділ Асамблеї Божих» (ключової п'ятидесятницької деномінації у світі) начолі з єпископом В. Прохором й орієнтується здебільшого на американський п'ятидесятницький контекст. Інша частина, переважно вихідці з нересторованого середовища, утворила власне об'єднання ізоляціоністського типу. Між ними продовжує діяти і Союз ХВСП Америки, який відстоює помірковану позицію у сприйнятті оточуючих реалій. Значна частина церков мають незалежний статус і діють здебільшого відокремлено.

Перспектива українських п'ятидесятницьких церков за кордоном буде залежати від їх подальшої ідентифікації. Однією з траєкторій стане поступова асиміляція з місцевим християнським контекстом. Частина віруючих секуляризуються й провадять номінально церковне життя з акцентом на

³⁴¹ И высвободилась вера // Евангелист. – 2001. – Август. – С. 8–10.

задоволення власних економічних потреб. Є також і певна місійна перспектива. Вже сьогодні вирізняються її напрямки. Частина громад усіляко підтримують місійні та церковні проекти на Батьківщині (У цьому сенсі виділяється масштаб допомоги наданий п'ятидесятьма імігрантами постраждалим на Сході України в 2014–2017 роках). Інші формують місіонерські команди й сфокусовані на поліетнічній місії (здебільшого в країнах Центральної та Латинської Америки, а також Індії). На початковій стадії знаходиться розробка місійного бачення невоцерковлених слов'ян-імігрантів. Місцевий контекст залишається більшою мірою недосяжним через культурний та мовний розрив, який може подолати хіба що друге покоління в іміграції.

Висновки. Таким чином, християни віри євангельської у вітчизняному контексті починаючи з радянської доби демонстрували схильність до еміграції. До цього їх скеровували як особливості біблійно-богословських поглядів, так і несприятливі умови для сповідання власних релігійних переконань в СРСР. В умовах незалежності України, попри зміну поглядів на суспільство та державу, еміграція п'ятидесятників триває через соціально-економічні причини. Емігранти, зустрічаючись з новими викликами, у нових для себе умовах продовжують підтримувати відносини із одновітряними на Батьківщині, допомагаючи їм здійснювати місійно-церковні та соціальні проекти.

4.4 СОЦІАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ МУСУЛЬМАН УКРАЇНИ

Вступ

Події в Україні після 2013 року — «Революція Гідності», окупація Криму, конфлікт на Донбасі — значною мірою вплинули на мусульманську громаду України та ще раз поставили питання про те, яке місце в житті країни сьогодні займають мусульмани, як будують вони відносини між собою, з представниками інших релігій, державою, інститутами громадянського суспільства тощо. У грудні 2016 року представники 34 мусульманських організацій країни підписали «Хартію мусульман України». Тепер виникла потреба докладно розглянути окремі аспекти мусульманського представництва в українському суспільстві, а також чітко задекларувати принципи, підходи й механізми реалізації Божественних приписів стосовно до цього світу, де «намісником Бога» є сама людина (Коран, 2:30). Це спонукало нас викласти всі позиції окремим документом, що продемонструє ісламську оцінку різних царин життя людини та суспільства, а також визначити ту роль, яку відіграє в цьому іслам і мусульмани.

З огляду на історичні приклади, зокрема такий важливий ісламський текст, як «Мединська угода» (622), та сучасні напрацювання («Хартія мусульман Європи», «Хартія мусульман України»), Соціальну концепцію мусульман України (СКМУ) варто сприймати як фатву, тобто богословсько-правовий висновок, розроблений, викладений та оприлюднений представниками найавторитетніших ісламських учених та організацій України. Спираючись на Коран, Сунну, однастайну думку вже проведених досліджень та низку сучасних ісламських документів («Загальна ісламська декларація прав людини», «Каїрська декларація прав людини в ісламі» та ін.), Соціальна Концепція мусульман України, як і будь-яка фатва, залежить від місця, часу та обставин. Її положення відповідно можна інтерпретувати лише на основі приписів ісламського віровчення та їх реалізації в конкретних соціально-історичних реаліях сучасної України.